

ČASOPIS
SLEZSKÉHO MUZEA

A C T A M U S E I S I L E S I A E

XII
1963

Vědy historické — Historia

O B S A H

In d r a Bohumír, K organizaci památkové péče ve Slezsku v letech 1850—1945 (III. Za okupace 1938—1945)	105—118
K l o s Miroslav, Listy poddaných vsetínského panství z první poloviny 18. století	119—123
M y š k a Milan, K osudům tzv. moravštiny v bývalém pruském Slezsku	95—104
O p r a v i l Emanuel, Rostlinné nálezy z archeologického výzkumu středověké Opavy	18—29
P a v e l č í k Jiří, Eneolitické a starobronzové sídliště u Brumovic	1—17
P e ř i c h Leopold, K otázce hranice mezi Moravou a Slezskem v XI. a XII. století	69—78
S o b o t í k Bohumil, Opavský rejstřík mostného z roku 1349	30—38
(dokončení)	79—90
S t r á n s k á Drahomíra, O vývoji truhel zvaných súdek a skřínka	39—63
W i ę c e k Adam, Prace opawskiego rzeźbiarza Jana Jerzego Lehnerta w Polsce (<i>Díla opavského sochaře Jana Jiřího Lehnerta v Polsku</i>)	91—94

Glosy a zprávy:

B a k a l a Jaroslav, K metodice historických expozic a výstav v muzeích	62—63
U r b a n e c Jiří, Konference o textu Slezských písní	124—126
V a c h o v á Zdena - B a k a l a Jaroslav, Nová expozice v Městském muzeu v Ostravě	126

Literatura:

F. Alex, Bezručova poezie v české hudbě (R. Pečman)	64—65
J. Beneš, Rozvoj národopisu v českých muzeích (Z. Vachová)	131—136
Český lid 1961 (J. Pf. = J. Pfařfová - Noušová)	130—131
W. Krassowski, Architektura drewniana w Polsce (J. Pf.)	129
M. Myška, Počátky vytváření dělnické třídy v železárnách na Ostravsku (J. Bakala)	66—68
O české písni kramářské (J. Kňourek)	127—128
Roczniki etnografii śląskiej (Z. Vachová)	65—66
Sborníček ke 40. výročí založení KSČ (J. Bakala)	128—129

Samostatné obrazové a mapové přílohy:

Tabulky III.—VII. a IX. k článku J. Pavelčíka <i>Eneolitické a starobronzové sídliště u Brumovic</i>	za str. 16
Mapka obcí na severním Opavsku, jež odváděly mostné městu Opavě (k článku B. Sobotíka <i>Opavský rejstřík mostného z r. 1349</i>)	za str. 32

Mapka „Názvy sousku a jeho významy ve 20. století“ (k článku D. Stránské <i>O vývoji truhel zvaných susek a skřinka</i>)	za str. 48
Obrazové přílohy k článku D. Stránské <i>O vývoji truhel zvaných susek a skřinka</i> (2 listy)	za str. 48
Obrazové přílohy k článku E. Opravil <i>Rostlinné nálezy z archeologického výzkumu středověké Opavy</i> (3 listy)	za str. 68
Obrazové přílohy k článku A. Więcka <i>Prace opawskiego rzeźbiarza Jana Jerzego Lehnerta w Polsce</i> (3 listy)	za str. 136

СОДЕРЖАНИЕ

Индра Богумир, К организации заботы о памятниках в Силезии в годах 1850—1945 (III. Во время оккупации 1938—1945)	105—118
Клос Мирослав, Письма подданных из поместья Всетин в первой половине 18-ого века	119—123
Мышка Милан, К судьбе так называемой »моравщины« в бывшей прусской Силезии	95—104
Оправил Эмануел, Растительные находки из археологического исследования средневековья гор. Опавы	18—29
Павелчик Иржи, Энеолитическое и древнебронзовое поселение возле деревни Брумовице	1—17
Пержих Леопольд, К вопросу границы между Моравией и Силезией в 11-ом и 12-ом веках	69—78
Соботик Богумир, Опавский реестр мостного сбора из 1349 г.	30—38
(докончение)	79—90
Странска Драгомира, О развитии сундуков называемых »сусек« и »скржинка«	39—63
Вьенцек Адам, Произведения опавского скульптора Яна Иржиго Ленерта в Польше	91—94

I N H A L T

In d r a B o h u m í r, Zur Organisation der Denkmälerpflege in Schlesien in den Jahren 1850—1945 (III. Die Zeit der Occupation 1938—1945)	105—118
K l o s M i r o s l a v, Briefe der Untergebenen aus der Herrschaft Vsetín aus der ersten Hälfte der 18. Jahrhundert	119—123
M y š k a M i l a n, Zum Schicksal sogenannte „moravština“ im ehemaligen Preussisch-Schlesien	95—104
O p r a v i l E m a n u e l, Mittelalterliche archäologische Pflanzenfunde in Opava	18—29
P a v e l č í k J i ř í, Eneolitische und Altbronzezeitliche Siedlungen bei Brumovice	1—17
P e ř i c h L e o p o l d, Zur Frage der mährisch-schlesischen Grenze im 11. und 12. Jahrhundert	69—78
S o b o t í k B o h u m í l, Register des Brückengeld aus Opava aus dem Jahre 1349	30—38
(Beendigung)	79—90
S t r á n s k á D r a h o m í r a, Über die Entwicklung der Stollendachtruhen, gen. „susek“ und „skřinka“	39—63
W i ę c e k A d a m, Werke des Bildhauers Jan Jiří Lehnert aus Opava in Polen	91—94

K metodice historických expozic a výstav v muzeích

V minulém ročníku našeho časopisu byl uveřejněn hodnotící příspěvek Milana Myšky o reinstalované expozici vývoje kapitalismu a výstavby socialismu ve Slezském muzeu v Opavě (ČSIM-Historické vědy, r. 11, str. 126—160). Promyšlená Myškova recenze stojí mimo řady laciných a panegyrických referátů, obvyklých v takových případech. Obsahuje myšlenky, které nutí autory expozice vyrovnat se s jeho připomínkami, i když v některých případech je třeba přihlídnout kromě výsledku též k podmínkám, z nichž museli vycházet pracovníci muzea při instalaci, ať již to byly okolnosti materiálové, prostorové či časové. Např. realizace požadavku o chronologickém členění období budování socialismu by narazila na značné obtíže a lpění na něm (v původní osnově libreta jsem totiž připravoval takové členění tohoto úseku) by vedlo k velmi neorientujícímu způsobu instalace. To však nemohl recenzent znát. M. Myška také kritizuje, že na některých úsecích bylo příliš zdůrazněno Opavsko a exponáty pocházející z Opavska, ačkoliv průmyslové Ostravsko bylo typičtější oblastí. Určitou úlohu kromě materiálových možností zde měla situace muzejní sítě, v níž průmyslové území užšího Ostravska je dobře reprezentováno muzejními pracovišti v Ostravě, ale Slezské muzeum kromě své hlavní oblastní funkce zastává i úkoly muzea pro opavský okres. Myškov článek však obsahuje některé připomínky, které se dotýkají významného metodického úseku historických muzejních expozic a výstav — problematiky zobecnění historického procesu instalačními prostředky.

Myška vycházející ze správného stanoviska, aby muzeum poskytovalo systematické poučení a znázornilo dynamiku historického vývoje, zdůraznil úlohu grafů a diagramů, které by zachycovaly kvantitativní stránku historických jevů. Dotkl jsem se již sám otázky potřebnosti grafů apod. v referátě o práci německého muzejního metodologa H. Knorra, zabývající se metodikou historických výstav v muzeích (ČSIM — Historické vědy, r. 11, s. 63). Dovolím si z tohoto svého referátu stručně reprodukovat hledisko, které jsem tehdy zaujal v této otázce. Vedle abstrakce pomocí diagramů a schémat lze vhodně uplatnit vyjádření prostřednictvím typů, symbolů nebo příkladů. Přemíra diagramů skrývá v sobě jedno nebezpečí. Odindividualizování a sociologizace dějepisu znamenaly úspěšný krok k hlubokému poznání zákonitostí lidské společnosti. Mělo to však jednu negativní stránku: nepřitažlivost pro nehistoriky, jimž se stala historická pojednání příliš suchopárná. Bylo by pravděpodobně chybné, kdybychom dělali něco obdobného v popularizující historické expozici.

Lze se domnívat i na základě zkušeností s návštěvníky muzea, že četné z nich a pravděpodobně velkou většinu diagramy nepřitahují; často bývají nepovšimnuty. M. Myška se pokouší vyrovnat s touto námitkou, která se patrně stává dosti obecnou a známou zkušeností. Poukazuje totiž na svou praxi s posluchači dějepisu Pedagogického institutu v Ostravě. Zde však jde o studenty, připravující se k učitelství dějepisu, tedy do jisté míry o historiky — profesionály. Zda mají být ti měřítkem pro přitažlivost instalačních prostředků v historické expozici pro širší veřejnost, je jistě pochybné. Působí zde však ještě další — mohli bychom říci — psychologický jev, a to síla vžitých představ. Účelnost a užitečnost grafů v ekonomickém řízení a vědecké práci se rozšiřuje v našich představách i na další obory. Proto četní činitelé, nemající příležitost probírat všestranně tuto otázku, potvrdí, že diagramy patří do historických výstav a že jsou tam maximálně užitečné. Sami však při prohlídkách takových instalací neprohlízejí vystavené grafy a diagramy, natož aby je studovali nebo porovnávali (pravděpodobně bych si tak počínal též předtím, než jsem byl nucen zabývat se touto problematikou). Nechtěl bych zde prosazovat krajní názor. Nechtěl jsem tvrdit, že by diagramy a grafy vůbec neměly být v muzejních historických expozicích a výstavách. Ba lze počítat s tím, že leckde může být graf velmi dobrým a vhodným informativním prostředkem instalace. Věc však spočívá v tom, že značná běžnost a snad již i opotřebenost tohoto prostředku by měla být podnětem k hledání i dalších instalačních metod, nových cest. Nemohu tedy souhlasit s názorem recenzentovým, že nedostatek diagramů a grafů je závažným nedostatkem.

Obě uvedená stanoviska mají svá pro a proti a nechtěl bych pochybovat, že důmyslnými grafy, jak zdůraznil M. Myška, lze přitáhnout a poučit část návštěvníků. Avšak i zde je obtížný problém v tom, aby důmyslnost grafu nepřipoutala pozornost diváka jenom k efektní formě. M. Myška vytyčil požadavek, že historická muzejní expozice má usilovat o soustavné poučení. Obecně formulovaný požadavek má svou správnou ideu. Je však si třeba uvědomit, kolik systematického poučení má a může poskytnout muzejní instalace. Ona míra nutně musí a může být menší, než u pou-